Kennis in de regio Zeeland

Welke kennis en tools kunnen wij inzetten voor een klimaatrobuust Zeeland?

Donderdag 19 mei 2022

VERSLAG van de Interactieve kennisdag voor SAZ+ en KasZ

stowa

STICHTING RIONED STAD | WATER | MENS

SAMEN KLIMAATBESTENDIG

Kennis in de regio

Op donderdag 19 mei 2022 vond een inspirerende dag plaats op Tholen over hoe wij in Zeeland slim om kunnen gaan met het veranderend klimaat.

De dag werd georganiseerd door STOWA, Platform Samen Klimaatbestendig en Stichting RIONED samen met SAZ+ en KasZ.

Gedurende de dag hebben we kennis opgedaan over specifieke tools, kennis en hulpmiddelen naar keuze, en hebben we in het netwerk samen gesproken wat wij nodig hebben in onze organisaties, binnen de Zeeuwse samenwerking en richting de inwoners van Zeeland op het gebied van klimaatadaptatie en water.

Dit is het verslag van deze dag.

Programma

Ochtend

10.00 **Opening** door Peter Hoek (weth. duurzaamheid en klimaat)

10.15 **Pubquiz**

10.30 **Tools en hulpmiddelen** in de schijnwerper (in 2 rondes)

12.15 **Lunch**

12.30 **Sleutelfactoren** Klimaatrobuuste inrichting stedelijk watersysteem

Middag

13.00 **Wandeling** klimaatadaptatie door Tholen

14.30 Zeven **tafelgesprekken** in kleine groepen

15.00 **Lagerhuisdebat**

15.40 **Wrap up** – de oogst van de dag

15.50 **Prijsuitreiking** en afsluiting

16.00 **Borrel**

Opening door Wethouder Tholen Peter Hoek

Peter Hoek introduceerde het doel van de dag en deed een oproep tot handelingsperspectief:

- modellen en kennis zijn belangrijk om klimaatadaptatie strategieën concreet te maken;
- het is belangrijk en soms best lastig om deze strategieën samenhangend en zonder versplintering te implementeren in regionaal beleid.

Opening door Wethouder Tholen Peter Hoek

Hij onderstreepte het belang om mensen te overtuigen van de urgentie van klimaatadaptatie en de noodzaak om samen te werken om beleid voor elkaar te krijgen en alle scenario’s daarin mee te nemen.

PUBQUIZ

10 kennisvragen over klimaatverandering en extreem weer, in en buiten zeeland

Om goed voorbereid van start te gaan, hadden we vragen we iedere deelnemer om **tevoren twee kennisdocumenten** door te nemen.

We starten de dag met een Pubquiz met 10 vragen over deze twee kennisdocumenten van Stichting RIONED:

- Informatiebladen kennis van Klimaatadaptatiemaatregelen
- De effectiviteit van Klimaatadaptatie maatregelen

Na afloop was er een toepasselijke prijs voor de drie winnaars.

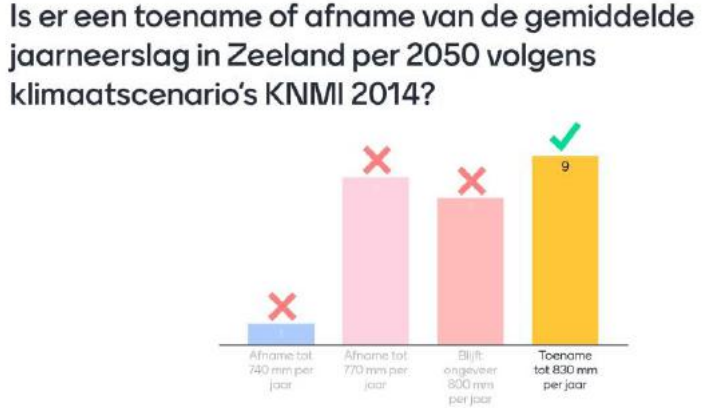

Tools, kennis en hulpmiddelen in de schijnwerper

In twee rondes spraken we met experts over specifieke tools, kennis en hulpmiddelen aan de hand van actuele Zeeuwse praktijksituaties. Iedereen kon per ronde een keuze maken.

Ronde 1 - Extremen, kansen, ambities, omgaan met onzekerheden

Radartools en neerslagstatistiek
Kees Broks (STOWA)

RadarTools is ontwikkeld om meer inzicht te krijgen in de zwaarte en ruimtelijke verdeling van extreme buien, om deze te kunnen koppelen aan de gevolgen daarvan op de grond. Het waarom wat en hoe van deze tool is toegelicht aan de hand van enkele hevige neerslaggebeurtenissen op **Tholen**. Daarna gingen we in gesprek over het gebruik van neerslagstatistiek, de praktische betekenis daarvan en communicatie daarover.

Inzichten deelnemers

- RadarTools belangrijk en gebruiksvriendelijk over neerslagstatistiek
- Begunstigers hebben beschikbaarheid over de tool
- Zware buien komen in de toekomst nog vaker voor
- Tool laat de ernst zien van de impact van alle buien

Klimaatschadeschatter en kosten-baten van klimaatadaptatie

André Rodenburg (Platform Samen Klimaatbestendig)
Thijs Maljaars (Kapelle)

We gaan in op de klimaatschadeschatter: welke klimaateffect geeft welke schade naar de toekomst?

De **gemeente Kapelle** laat ons een tool zien waar de kosten en baten van klimaatadaptatie in beeld komen.

Naast het presenteren van de tools is er ruimte voor het gesprek. Hoe kunnen we deze tools inzetten?

Ronde 1 - Extremen, kansen, ambities, omgaan met onzekerheden

Klimaatschadeschatter en kosten-baten van klimaatadaptatie

André Rodenburg (Platform Samen Klimaatbestendig)
Thijs Maljaars (Kapelle)

Inzichten deelnemers

- Baten en lasten belangrijk voor prioritering en specifiek maken klimaatadaptatiebeleid
- Belangrijk om kritisch te blijven over exactheid en nuttigheid tool
- Overstromingen niet meegenomen in schadeschatter → belangrijk om toe te voegen
- Interregproject handige en praktische tool om bestuur te overtuigen van klimaatadaptatie → gesprek aangaan en afwegingen maken door inzichten van tool → gebruiksvriendelijk
- Inzetten bij projectontwikkelaars om draagvlak te creëren voor initiatieven → ook voor biodiversiteit- en infrastructuur opgaves
- Risico's en kansen laten sturen ipv denken in normen

Klimaateffectieve aanpak in de wijk Dauwendaele

Bas Kole (Middelburg)
Ton Beenen (Stichting RIONED)

De ambitieuze renovatie van de Middelburgse 70-er jaren wijk Dauwendaele koppelt meerdere opgaven voor een effectieve aanpak van klimaatadaptatie, energietransitie, herinrichting en woningverbetering. De wijk kan straks 150 mm regenwater bergen, wordt aardgasloos en krijgt een biodiversiteitsvriendelijke inrichting. Een landschapsarchitect heeft het fraai vormgegeven maar hoe loopt de implementatie? Het proces vergt een lange adem met veel partners. Bas presenteert hoe dit ambitieuze proces de opgaven probeert te verenigen. Ton leidt en stimuleert de discussie met kritische vragen.

Klimaateffectieve aanpak in de wijk Dauwendaele

Bas Kole (Middelburg)
Ton Beenen (Stichting RIONED)

Inzichten deelnemers

- Belangrijk participatie over hele Zeeuwse bevolking om kennis te delen
- Goede integrale aanpak vanuit uitgangspunt om wijk te verbeteren op waterberging
- Lagenbenadering nuttig zodat er koppeling is tussen ondergrond en bovengrond

Klimaatbestendige maatregelen in stedelijk gebied

André Rodenburg (Platform Samen Klimaatbestendig)
Evelien Marteijn (Vlissingen)

Veel maatregelen zijn mogelijk bij de reconstructies van de openbare ruimte. De tool ‘Klimaatbestendige Stad’ laat zien wat effecten en kosten van maatregelen zijn. **Gemeente Vlissingen** neemt ons mee hoe ze klimaatadaptatie in projecten een plek geven. Met elkaar gaan we in gesprek wat ervaringen en aandachtspunten zijn om tot klimaatmaatregelen te komen.

Klimaatbestendige maatregelen in stedelijk gebied

André Rodenburg (Platform Samen Klimaatbestendig)
Evelien Marteijn (Vlissingen)

Inzichten deelnemers

- Urgentie aanpak van ontbreken afstemming tussen verschillende partijen → ook binnen organisaties zelf
- GIS biedt handige tool voor afstemmen prioritering welke problemen waar aanpakken
- Veel voordeel van samenbrengen verschillende disciplines
- Tool kan leidend zijn en biedt nieuwe inzichten

Ronde 2 - Maatregelen en strategie op verschillende schaalniveaus

Ruimtelijke adaptatie Bodem en ondergrond

Kees Broks (STOWA)
Kitty Henderson (Schouwen-Duiveland)

Bodem en water zijn de basis voor de ruimtelijke ordening. Volgens het coalitieakkoord worden water en bodem sturend bij ruimtelijke planvorming. Dat weten en willen we al wel langer, maar hoe kan je hier nu praktisch invulling aan geven? Recent zijn enkele hulpmiddelen hiervoor beschikbaar gekomen, zoals de Basiskaart Natuurlijk Systeem en de Stads- of gebiedsgenese. Aan de hand van het **Living Lab Schouwen-Duiveland** bespreken we met elkaar de kansen en mogelijkheden van deze aanpak voor een toekomstbestendige ruimtelijke adaptatie

Ronde 2 - Maatregelen en strategie op verschillende schaalniveaus

Ruimtelijke adaptatie Bodem en ondergrond

Kees Broks (STOWA)
Kitty Henderson (Schouwen-Duiveland)

Inzichten deelnemers

- Historie belangrijke factor voor toekomst
- Voor stedelijk gebied belangrijk wat er is geleerd in het landelijke gebied → kennis samenbrengen

Klimaatadaptatie op privaat terrein

Harm ten Klooster (Terneuzen)
Oscar Kunst (Stichting RIONED)

Gemeente Terneuzen heeft een hemelwaterverordening vastgesteld die perceeleigenaren verplicht bij nieuw-of verbouw hemelwaterberging op eigen terrein te realiseren. Hoe werkt deze verordening in de praktijk, hoe toets en handhaaf je. Past de verordening ook binnen de Omgevingswet? Kun je een klimaatlabel aan een perceel toekennen en gebruiken als basis voor de hoogte van de rioolheffing? Harm en Oscar geven de mogelijkheden aan en geven tips voor de opstelling, vaststelling door de raad en gebruik in de praktijk.

Klimaatadaptatie op privaat terrein

Harm ten Klooster (Terneuzen)
Oscar Kunst (Stichting RIONED)

Inzichten deelnemers

- Alleen hemelwaterafvoer accepteren als het niet anders kan
- Voor nieuwe situaties meer uitgaan van ‘nee tenzij’ of eventueel ‘ja mits’
- Balans vinden tussen reguleren en stimuleren
- Rioolheffing laten variëren op basis van labels?
- Handhaving van maatregelen op particulier terrein is noodzakelijk

Wandeling Klimaatadaptatie

12.30 – 13.30 uur

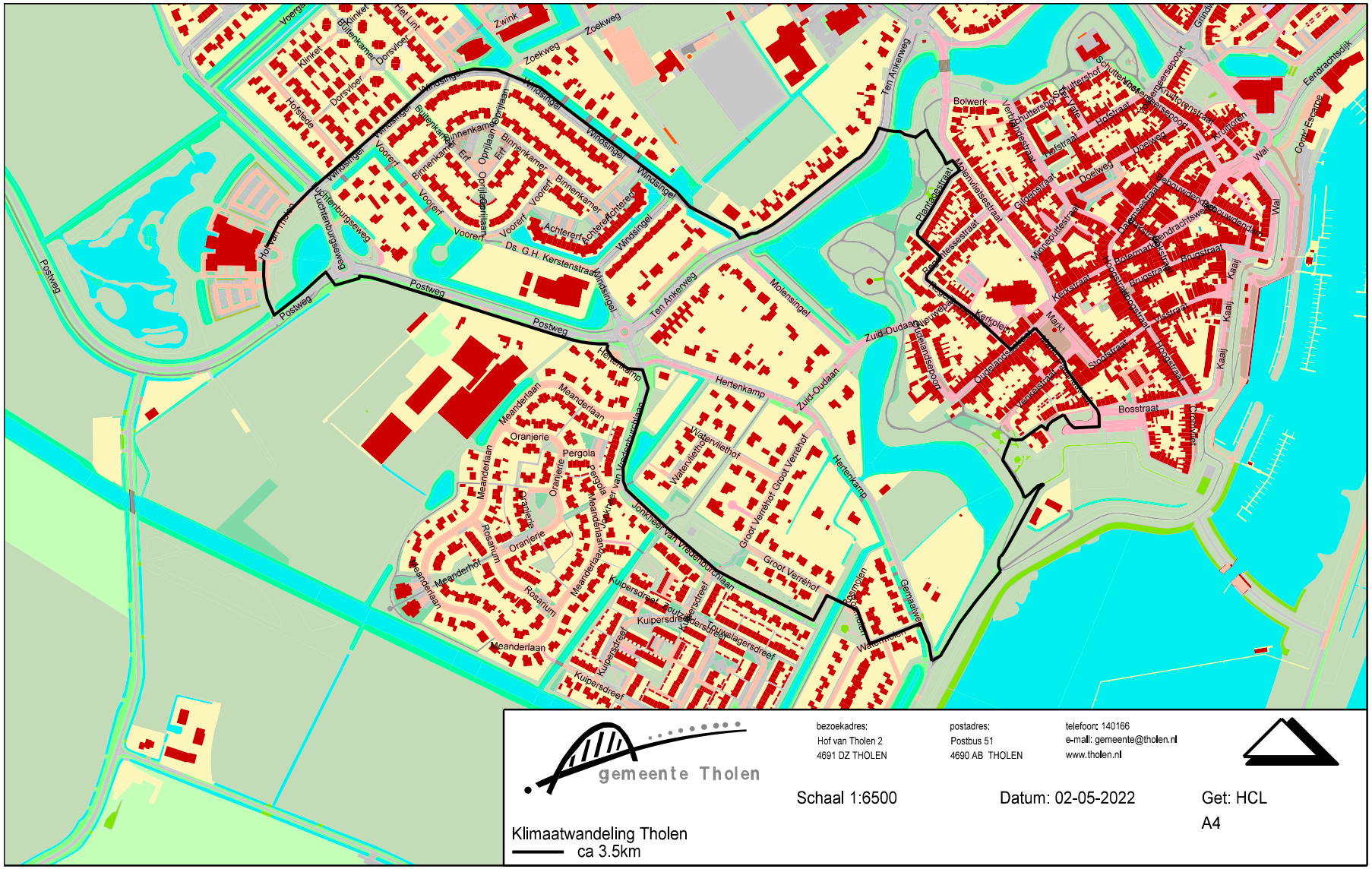

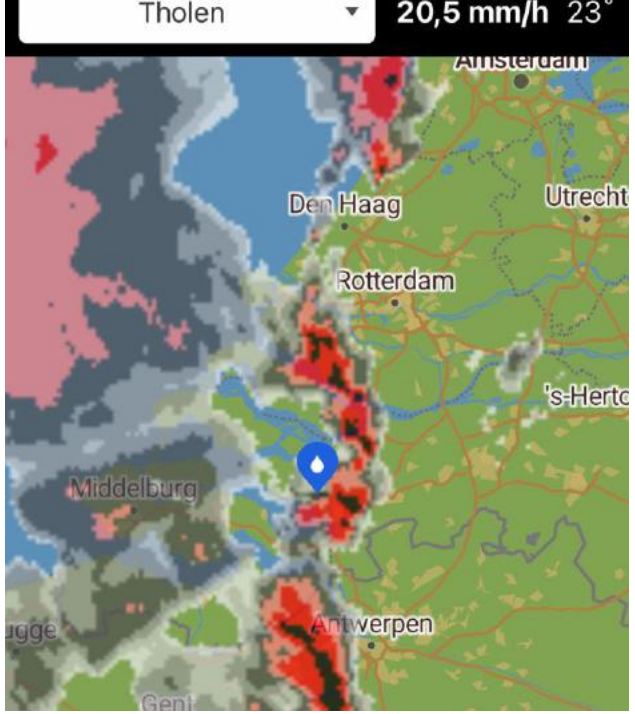

- Wandeling laat zien welke klimaatadaptatiemaatregelen er zijn genomen in Tholen: verlaging straatniveau, wadi’s, hoogwatergeul om water af te voeren naar stadsgracht en nieuwe en verbeterde kolken
- Blijven innoveren om de impact van klimaatverandering op te vangen in de regio
- Mooi om te zien waar water zich verzamelt doordat er vlak voor de wandeling een grote hoosbui was

Tafelgesprekken in kleine groepen

Inzichten aan verschillende tafels (1)

Beleid en KasZ (Ineke Zuijderhoudt van Provincie Zeeland)

- Beleid ←→ uitvoering
- Vitaal en kwetsbaar een breed begrip en wie is verantwoordelijk?
- Natuur voornamelijk de rol van provincie → maar ook duidelijke link voor gemeente → hoe afstemmen en hoe groen zijn de klimaatadaptieve plannen van de gemeente.

Inzichten aan verschillende tafels (2)

Samenwerking in de regio (André Rodenburg van Samen Klimaatbestendig)

- Samenwerking is een lust en geen last → top-down: faciliteren → bottom up: organiseren en meedenken → uitdaging wie doet wat? Wie is verantwoordelijk? Wie vindt het juiste wiel uit? Samen het opnieuw en hetzelfde wiel uitvinden? Veel uitdagingen en opgaven
- KasZ bestuurlijke organisatie → lastig wie verantwoordelijk etc. → juiste mensen bij de juiste partij laten aansluiten voor betere organisatie → leg het uit
- Van elkaar leren en reduceren kwetsbaarheid → gemaalbeheerder gebrek aan visie → in groepjes methodiek ontwikkelen om samen dit te verbeteren
- Gemaalbeheerder, SAZ+ en KasZ biedt paraplu en operationaliseert → informatie uitwisselen en data uniform maken

Inzichten aan verschillende tafels (3)

Kennisbank van de stedelijk waterbeheerder, tips! (Oscar Kunst van Stichting RIONED)

- Iedereen met een mailadres met het domein van een begunstiger heeft toegang, dus alle collega's!
- Overweeg de kennisbank helemaal op en te zetten (nu is circa 85% alleen voor begunstigers toegankelijk)
- Creëer betere zoekfuncties en goed overzicht op de ruim 3000 pagina’s
- Promoot de kennisbank op universiteiten en hogescholen

Inzichten aan verschillende tafels (4)

Hoe verleid jij burgers en bedrijven tot klimaatadaptatie? (Carleen Mesters van STOWA)

- Belangrijk bij nieuwbouw en nieuwe inwoners samen en via gemeente klimaatadaptief inrichten
- Organisaties en gemeenten goede voorbeeld geven → SAZ+ successen vieren
- Waterschap moet bekend maken via social media o.a. wat er moet gebeuren
- Gemeentes moeten laten zien wat burgers kunnen doen en wat de gemeente doet → promoten via nieuwsbrieven → bijv campagnes voor groene daken, wat draagt elke wijk bij aan de risico's voor wateroverlast, droogte en hittestress. → bewoners bewust maken van risico's
- Minder afvalwater is gunstig door bijv regenton, groen dak etc → rioolheffing omlaag?
- Handhaving en inspiratie opdoen

Inzichten aan verschillende tafels (5)

Klimaatrobuuste inrichting stedelijk watersysteem (Bert Palsma van STOWA)

- ‘Slim en handig’ schakelen → maar wat nodig? → gevoel en een verhaal
- Nieuwbouw framen als duurzaam → trekken van mensen die hier affiniteit mee hebben en misschien ook zelf aan de slag gaan met klimaatbewuste maatregelen zoals hergebruik regenwater
- Keuze van klimaatregelen voor extremen → ook benutten voor het normale watersysteem en niet voor andere doelen zoals waterkwaliteit
- Ondergrond nog onvoldoende kennis over → meer onderzoek hiervoor → vooral in bebouwd gebied
- Verzilting/zoet water opgave nr. 1 voor toekomst (vooral Zeeland)
- Meer benutten van natuurlijke omgeving zoals reliëf, bodemopbouw en waterstroming

Lagerhuisdebat aan de hand van 4 stellingen

1. Bij nieuwbouw moeten we klimaatbestendigheid verplichten
2. De bijdrage van bewoners aan klimaatadaptatie is te vrijblijvend
3. Als buien groter zijn dan de afgesproken norm, moeten we overlast en schade accepteren
4. Klimaatadaptatie betekent aanpassen van gebruiksfuncties als de gewenste bescherming niet haalbaar is

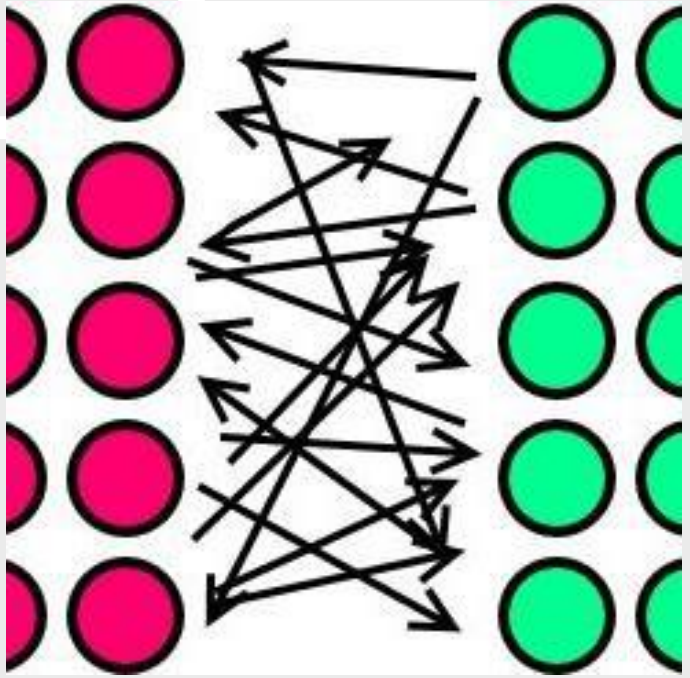

- Meeste deelnemers zijn het vaak eens over strengere maatregelen voor klimaatadaptatie, zoals verplicht klimaatbestendig bouwen bij nieuwbouw → toch nog tegenstellingen, zoals niet te veel vrijheid beperken → veel discussie hierover
- Vaak blijft men bij het eerst ingenomen standpunt in Lagerhuisdebat
- Wethouder biedt inzichten op bestuurlijk niveau → bouw niet in kwetsbare omgevingen

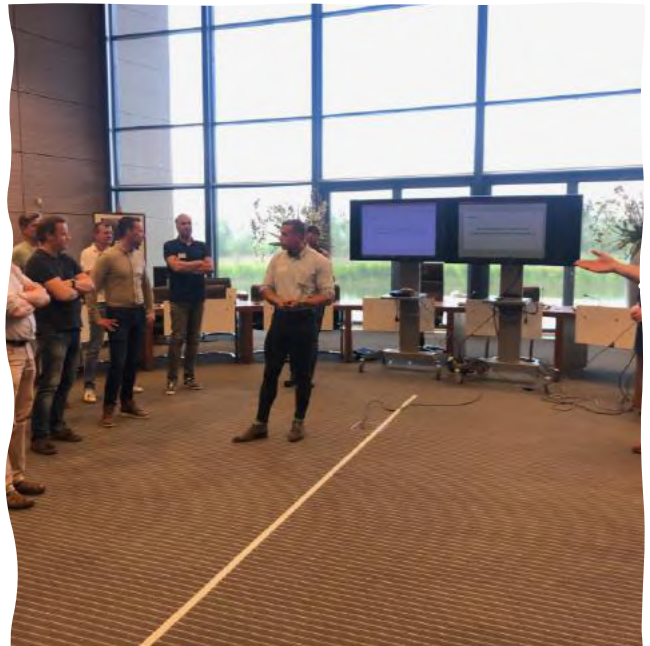

Oogst van de dag

Aan de hand van de vraag: “Wat is het meest opvallende dat je hebt gehoord vandaag?” is de algemene conclusie dat iedereen veel heeft geleerd over de kennisdag en dat het nuttig zou zijn de samenwerking tussen verschillende partijen verder te bevorderen.

Prijsuitreiking

Wethouder Peter Hoek, Andre Rodenburg en Oscar Kunst samen met de drie prijswinnaars van de pubquiz

- Dank aan alle sprekers en helpers voor deze geslaagde dag!
- Met een bos bloemen van de gemeente Tholen en een waterkaraf van Stichting RIONED